

GENEZA UNEI IDEI... PREDICATIVE

Nu o dată, în elaborarea studiilor și cărților noastre de gramatică ne-am aplecat asupra lucrării de referință, credem noi, a lui G. G. Neamțu, *Predicatul în limba română* (1986). Fiind impresionată de rigoarea demonstrației logice și faptice privind statutul copulei din structura predicatului nominal, mi-am propus să aduc în discuție câteva aspecte privind contribuția distinsului Profesor în chestiunea amintită. Primul contact retrospectiv privind studiile pregătitoare a ceea ce urma să devină volumul *Predicatul în limba română* a fost articolul *Despre auxiliare* (1971).

În acest articol, G. G. Neamțu are în vedere faptul că termenul „copulativ” nu posedă o acoperire reală, funcțională, am zice, atât în planul semantic, cât și în planul sintactic. El consideră că termenul în discuție se justifică în plan semantic, deoarece aici intermediază un raport de calificare sau de identificare a subiectului prin numele predicativ. În plan sintactic însă, el nu are caracter relațional, nu mijlocește un raport sintactic între subiect și numele predicativ. Cu alte cuvinte,

„[...] *a fi* (sau alt copulativ) nu realizează prin el însuși subordonarea numelui predicativ subiectului” (Neamțu 1971, p. 335),

deoarece numele predicativ exprimat prin părți de vorbire care permit acordul gramatical se subordonează subiectului prin acest acord, iar substantivul și pronumele prin juxtapunere (sau aderență).

„O coordonare a numelui predicativ cu subiectul prin intermediul lui *a fi*, de asemenea, se exclude” (*ibidem*).

Mai mult, *a fi*

„[...] se depărtează de conective (elemente relaționale) atât prin faptul că **nu** este mijlocul unui raport sintactic, cât și prin aceea că **nu** este exterior funcției predicative, pe care o actualizează în numele predicativ”.

El este un component al funcției sintactice,

„[...] funcție care se realizează ca atare numai prin el, în prezența lui. De aceea vom considera grupul *a fi + nume predicativ* drept o funcție unitară” (*ibidem*, p. 356).

În cadrul acestei funcții, el are rolul

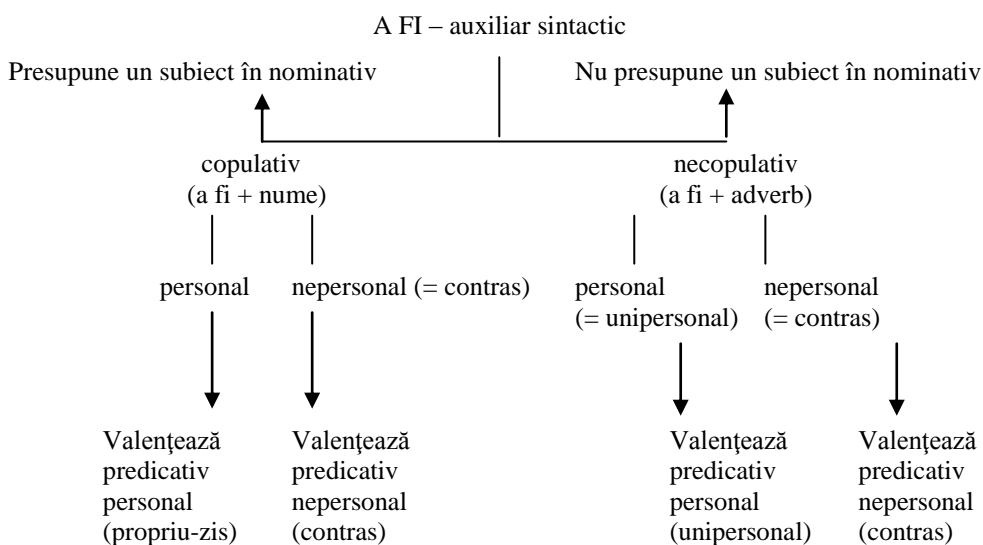
„[...] unui modificador funcțional al numelui, adverbului sau interjecției, este cel care le conferă acestora valoare predicativă, chiar dacă numele predicativ și *a fi* se manifestă fiecare separat ca termen în raport cu subiectul” (*ibidem*).

A fi își menține calitatea „predicativă” și în cazul modurilor nepersonale, prin ceea ce autorul numește *contrageri*, pe care le opune *personalizării*.

„Vom numi contragere – precizează el – trecerea de la un mod personal la unul nepersonal și personalizare – operația contrară” (*ibidem*, p. 357).

Să reținem că, în grupul *a fi + adverb*, *a fi* „are un îndoielnic caracter de *copulativ*”, pentru că al doilea termen al relației: $\emptyset + a fi + adverb$ „nu face o legătură semantică”, dar își menține calitatea „de modificador sintactic predicativ, generând în adverb valoarea predicativă” (*ibidem*, p. 358).

Astfel, *a fi*, indiferent că e la mod personal sau nepersonal, este copulativ în grupul *a fi + nume* (substantiv, adjectiv, pronume, numeral) și nu este copulativ în grupul *a fi + adverb* (sau interjecție), pentru acesta din urmă propunând termenul *auxiliar sintactic*. G. G. Neamțu realizează următoarea schemă clasificatoare pentru „așa-numitul verb copulativ” (*ibidem*, p. 359):

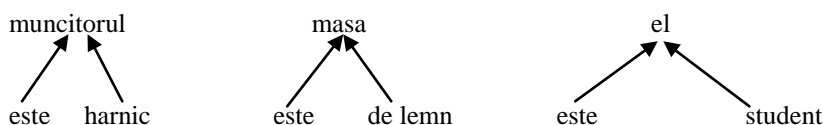

Un alt studiu definitoriu este *Termeni regenți pentru determinanții (complemente) predicatului nominal* (1972). Autorul precizează că observațiile din articol se încadrează în discuția mai largă privind raporturile dintre conținut și expresie, dintre interpretarea sintactică și cea logico-semantică, pledând pentru evidențierea diferenței dintre analiza logico-semantică și cea sintactică. În acest sens, el subliniază că

„[...] premisa teoretică a lucrării este *relația binară*, mod de realizare, și unic, al raporturilor sintactice între termeni, potrivit căruia orice relație sintactică privește exclusiv doi termeni” (Neamțu 1972, p. 51),

teză susținută, de altfel, de D.D. Drașoveanu și acceptată de lingviștii clujeni, și nu numai.

Problema care se pune este dacă „predicatul nominal constituie o funcție sintactică unitară” (*ibidem*). Se are în vedere clarificarea relației predicatului nominal cu subiectul, relevându-se faptul că verbul copulativ se subordonează subiectului prin acord verbal, iar numele predicativ prin acord nominal, joncțiune sau juxtapunere, ca în următoarele scheme:

rezultând schema generală

Ca atare, numele predicativ și verbul copulativ se subordonează subiectului, fiecare *independent* și *diferit* între cele două elemente neexistând niciun raport sintactic „materializat”. În acest context, întrebarea dacă predicatul nominal este într-adevăr „funcție unitară”, de vreme ce relațiile cu subiectul sunt diferite și independente, duce la constatarea că acest tip de predicat este o „structură” *disociabilă*. Unitatea lui este evidentă „doar în plan semantic”.

„Deși nelegate între ele – precizează G. G. Neamțu –, numele predicativ și verbul copulativ sunt ceea ce sunt numai în cadrul acestei unități semantice. Existența copulativului condiționează calitatea de nume predicativ, acesta realizând *un raport condiționat* cu subiectul” (*ibidem*, p. 54, nota 13).

Așadar, din acest punct de vedere el este eterogen și se poate emite prezumția că avem a face, de fapt, cu două funcții sintactice. De altfel, *a fi*, din punct de vedere gramatical, nu se diferențiază cu nimic, morfologic, de verbele predicative, lipsindu-i doar conținutul semantic spre a dobândi statutul de predicat.

„În planul expresiei gramaticale, consideră autorul, el și este un predicat vid de conținut semantic, o funcție vidă, o materializare *formală* a predicăției prin categoria persoanei și a numărului, un *predicat insuficient* (P_{INSF})” (*ibidem*, p. 54),

ideea extinzându-se și asupra celorlalte verbe copulative, schema generală fiind, acum:

Concluzia este că „predicatul nominal nu este o funcție unitară” (*ibidem*), ceea ce-l determină pe G. G. Neamțu să-și reconsidere „teza exprimată în articolul anterior” (*ibidem*, p. 52, nota 3; vezi și *supra*). A doua întrebare adusă în discuție este dacă „verbul copulativ este *doar* un instrument gramatical și, de aceea, nu permite determinanți” (p. 51). În acest sens, G. G. Neamțu atrage atenția asupra faptului că verbul copulativ se subordonează subiectului prin acord verbal. Aceasta înseamnă că este și el o *funcție*, nu o simplă „formă gramaticală”, căci, dacă n-ar fi așa, n-ar

putea suporta raportul de subordonare. Într-o asemenea situație, predicatul nominal ar fi o *categorie morfoloică*, cu *a fi* morfem, ceea ce acordul nu permite:

„Calitatea de a fi termen subordonat – afirmă G. G. Neamțu – ne obligă implicit și la acceptarea calității de a putea fi termen regent. Din moment ce este subordonat, *poate fi și este și regent*” (*ibidem*, p. 57).

Astfel, *a fi*, la mod nepersonal, este regent prin calitatea sa verbală:

*El nu poate fi ce nu este.
N-am venit la voi aseară, nefiind altfel de cum mă știi.
De fost [bun], a fost, nu-i vorbă.*

Pentru calitatea verbală a lui *a fi* și a celorlalte copulative pledează și faptul că sunt *intransitive*.

„Or – se arată în articol –, categoria tranzitivității în baza definiției ce i se dă, nu caracterizează decât verbe care au sau pot avea determinanți. [...] Ele rămân intransitive ca verbe ce sunt, pentru că nu acceptă un complement direct și orice fel de determinanți” (*ibidem*).

În plus, *a fi* (și celelalte copulative) permite degajarea unei componente lexicale și a alteia purtătoare de categorii gramaticale. Astfel,

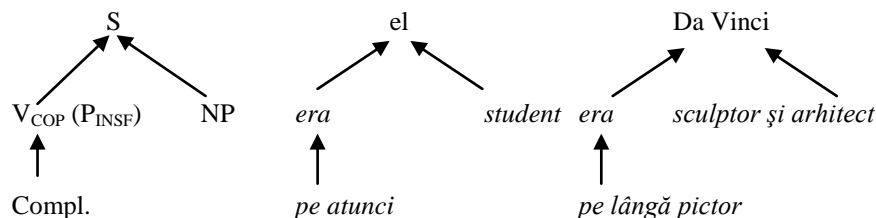
„[...] tema copulativului, cu tot caracterul său abstract, rămâne o temă lexicală ce acoperă o unitate de conținut semantic mult atenuat dar nu redus la zero” (*ibidem*, p. 58).

G. G. Neamțu mai aduce în sprijinul statutului „lexical” al lui *a fi* și a copulativelor și alte argumente (calitatea de regente insuficiente a regentelor subordonatei predicative, de exemplu), dar cele amintite de noi ni se par cele mai relevante. În funcție de aceste argumente, G.G. Neamțu se consideră îndreptățit să afirme că

„[...] verbele copulative (inclusiv *a fi*) nu sunt lipsite de posibilități gramaticale pentru a se constitui în funcții, fie subordonate, fie regente [...]” (*ibidem*, p. 60),

încât faptele arată că „verbele copulative nu au o situație singulară în limbă” (*ibidem*). Considerațiile teoretice sunt detaliate prin analiza unor structuri care conțin verbul copulativ înțeles ca P_{INSF} .

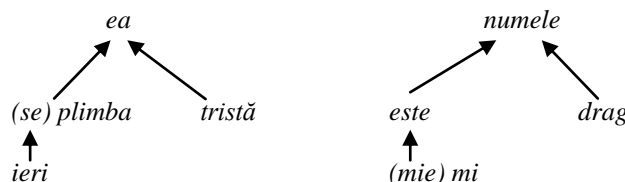
(1) $V_{\text{COP}} + \text{Subst (NP)}$. Apariția unui complement în această structură face ca el să determine doar copulativul și nu substantivul, pentru că acesta nu poate avea complemente. Soluția derivă și din faptul că nu se acceptă „complementul ca determinând întregul predicat nominal” (*ibidem*). Schema este așadar (*ibidem* p. 61):

La celelalte copulative, subordonarea complementului este mai evidentă, datorită semantismului conservat parțial. Soluția se impune și în *expresiile stării*, de tipul *îi era rușine, mi-e foame, ne-a fost milă* etc., în care *a fi* este termen regent, iar pronumele poate fi interpretat și ca subiect logic:

(2) $V_{\text{COP}} + \text{Adj}$ (NP). În asemenea structură, adjectivul are și el complemente, copulativul putând fi regent pentru circumstanțiale, dar și pentru complementul indirect: *Ea se plimba ieri tristă. Îmi este drag numele tău* (*ibidem*, p. 63):

(3) $V_{\text{COP}} + \text{Adv}$ (NP). Este vorba de expresiile unipersonale de tipul *e bine, e viu, e ușor, e drag, e greu, e cu puțință* etc., mai frecvent: *mi-e bine, ți-e rău, le e greu* etc. (*ibidem*, p. 64):

Se răspunde astfel și la a treia întrebare:

„În cazul în care predicatul nominal este dissociabil în funcții, care este termenul regent al determinanților: verbul copulativ sau numele predicativ?” (*ibidem*, p. 52).

Să reținem câteva concluzii:

„Predicatul nominal nu constituie o singură funcție sintactică, fiind analizabil într-un *predicat insuficient* și un *nume predicativ* (eventual, numit altfel). Determinanții externi se referă doar semantic la grupul $V_{\text{COP}} (P_{\text{INSF}}) + \text{NP}$, luat unitar, relația gramaticală realizându-se însă fie cu numele predicativ, fie cu verbul copulativ (P_{INSF}), dar nu cu amândouă” (*ibidem*, p. 65).

Se încheie astfel o demonstrație, precum am menționat deja, originală, care a produs semnificative reverberații în gramaticile redactate ulterior, inclusiv în cele academice (GALR 2005, GBLR).

Avem speranța că recursul la diacronie a pus în valoare efortul analitic al lui G. G. Neamțu, în cadrul căruia s-au cristalizat premisele unei noi teorii, în spiritul

şcolii clujene de gramatică, în legătură cu statutul copulei în ceea ce se numeşte, în mod tradiţional, „predicat nominal”.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

- CL = „Cercetări de lingvistică”, Cluj, I, 1956 şi urm.
 Draşoveanu 1997 = D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1997.
 GALR 2005 = *Gramatica limbii române*, vol. I. *Cuvântul*, vol. II. *Enunţul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005.
 GBLR = *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2010.
 Neamţu 1971 = G. G. Neamţu, *Despre auxiliare. Cu privire specială la „a fi”*, în CL, XVI, 1971, nr. 2, p. 355–363.
 Neamţu 1971 = G. G. Neamţu, *Termeni regenţi pentru determinanţii (complementele) predicatului nominal*, în CL, XVII, 1972, nr. 1, p. 51–66.
 Neamţu 1986 = G. G. Neamţu, *Predicatul în limba română. O reconsiderare a predicatului nominal*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1986.

THE GENESIS OF A... PREDICATIVE IDEA

(Abstract)

This article has in view G. G. Neamţu’s analytic approach regarding the semantic and syntactic status both of the verb *to be* and the other verbs, which are integrated, according to the traditional grammars, as *copula verbs*. G. G. Neamţu concluded that *a fi* possesses two syntactic roles: one the role of copula verb, inside the phrase *a fi* + a nominal (noun, adjective, pronoun, numeral), and the role of noncopula, in the phrase *a fi* + adverb (or interjection). Based upon a rigorous and original demonstration, G. G. Neamţu establishes that the subjective predicative complement and the copula verb are both subordinated to the subject, each *independently* and *differently*; between the two constituents does not exist any kind of syntactic relation „materialized”. Therefore, the nominal predicate is not a unitary function, but a structure that can be analysed such as an *insufficient predicate* and a *subjective predicative complement*.

Cuvinte-cheie: *a fi*, semantică, sintaxă, predicat, complement, verb copulativ.

Keywords: *a fi* ‘to be’, semantics, syntax, predicate, complement, copula verb.

Universitatea „Aurel Vlaicu”
 Facultatea de Ştiinţe Umaniste şi Sociale
 Arad, str. Elena Drăgoi, 2